

Học nghệ thuật đối đãi

Xuân Mai

Trong cuộc sống đời thường, chúng ta làm sao đối đãi với người khiến cho được trên thuận dưới hòa? Làm sao người hiểu được ta? Vì nói và trình bày đều thuộc về tương đối, làm sao diễn đạt khiến người hiểu được ta hoàn toàn. Đây quả là điều rất khó. Nguyên nhân chủ yếu là vì con người chúng ta có nhiều căn trí, tính cách của mỗi người khác nhau, nhu cầu cũng khác nhau.

Làm người đứng trước một sự việc rất khó đạt được “tận như ý người”. Do vậy, người xưa vẫn cho rằng đó là môn học rất cao, rất khó, đòi hỏi suốt cả đời người không ngừng học hỏi.

Vậy đối xử như thế nào với tất cả mọi người để cuộc sống luôn tốt đẹp và yêu thương hơn?

1. LẤY TÂM KHOAN HẬU ĐỂ ĐỐI ĐÃI

Trong cuộc sống đối nhân xử thế với người, tuy có rất nhiều phương diện không đồng nhất, nhưng nếu chúng ta biết lấy đức khoan dung hậu hĩ đối đãi cùng người, tức là biết biểu lộ lòng tín nhiệm đối với người, cùng người gần gũi, thân thiện, thì sẽ đạt được sự cảm thông hiểu biết và yêu thương. Đạt được “đắc nhân tâm” chính là vậy. Ngược lại, nếu chỉ lấy sự chua ngoa, cay đắng, chát chúa để đối đãi, làm sao cùng người gieo kết được tình thiện duyên, thiện cảm, hà huống là thu phục lòng người.

Sự tương giao giữa người và người, không phải chỉ đòi hỏi người khác đối đãi tốt đẹp với mình, hoặc chỉ trích người đối đãi mình không tốt điều này, không đẹp điều kia, mà cần phải nhìn lại mình cho thật sâu, thật kỹ và tự hỏi: “Mình đã đối đãi người với tâm lượng như thế nào?”, vì Thánh nhân thường nói: Sự kém hiểu biết lớn nhất của đời người là luôn oán trách.

Thông thường, qua phong cách đối đãi, người ta có thể nhìn ra được mình là người có nhân hậu đạo đức hay không, là nhìn từ phong cách khoan nhượng, bao dung, biết khéo vận dụng

nghệ thuật trong giao tiếp đối đãi, đem lại cho người và mình niềm hoan lạc, hòa hợp.

Đối đãi người với tâm khoan hậu, hòa hợp, tức là chính mình đang sống với tâm bình, khí hòa, hoan hỷ, nhẹ nhàng thanh thoát.

- Như thời Xuân thu, do phong cách đối đãi khoan hậu mà Bao Thúc Nha và Quán Trọng đã trở thành đôi bạn tri kỷ danh sư.

- Đời Đường, thầy Lão Đức khuyên răn học trò mình: “Nói lời ác độc với người thì tự miệng mình dơ trước.” Ngược lại, người mà luôn luôn vì một điểm nhỏ của sự việc, lại ôm giữ cạnh cánh trong lòng; thậm chí gay gắt chỉ trách lỗi người, với tâm thái đối đãi như vậy, sẽ tự mình không kết được thân tình với người, mà còn tự mình ôm lấy sầu muộn phiền não vì bị người xa lánh.

2. LẤY TÂM TÔN TRỌNG ĐỐI ĐÃI NGƯỜI KHÁC

Thầy Mạnh Tử nói: “Thương người thì người thương lại mình, kính người thì người kính lại mình.” Câu nói ấy nhấn mạnh tầm quan trọng của sự tôn trọng người khác.

Tôn trọng người khác là một ý thức, là một loại giáo dưỡng. Trong đó, tôn trọng cấp dưới chính là một loại mỹ đức, tôn trọng đối thủ là một loại độ lượng.

Tất cả mọi người đều khó có thể là người hoàn hảo, cho

nên chỉ có học được sự tôn trọng người khác mới có thể giành được sự tôn trọng từ người khác đối với mình. Cho nên, tôn trọng người khác, kỳ thực chính là tôn trọng bản thân mình.

Một tổ chức tốt đòi hỏi một thái độ sống tốt của người lãnh đạo và các thành viên. Mỗi thành viên của đội ngũ phải tự trọng và tôn trọng lẫn nhau. Họ phải khởi đi từ ước muốn đóng góp vào mục đích chung, tin tưởng lẫn nhau, và nâng đỡ lẫn nhau. Tất cả những thái độ này, trước hết và trên hết, phải được thể hiện từ sự tự trọng bản thân và sau đó là tôn trọng nhau. Bản thân có tự trọng, tất nhiên không cấu thả trong việc xử sự phát ngôn và hành động.

Truyện kể: Ngày nọ, một ông lão ăn mày quần áo rách tả tơi, đầu tóc bù xù, đứng trước một cửa tiệm bánh ngọt náo nhiệt.

Nhân viên bán hàng quát to: “Đi ngay! Đi ngay đi!”

Người ăn mày lập cập lấy ra mấy đồng tiền lẻ bần thiu và nói: “Tôi đến mua bánh ngọt! Loại nào là nhỏ nhất?”

Ông lão chủ tiệm bánh ngọt đi đến, niềm nở lấy ra một chiếc bánh ngọt nhỏ và đẹp từ trong tủ kính đưa cho người ăn mày, rồi cúi người thật sâu xuống, nói: “Cảm ơn quý khách đã mua hàng! Hoan nghênh lần sau lại tới!”

Người ăn mày về mặt kính ngạc rời khỏi cửa tiệm, dường như anh ta chưa từng được đối xử tôn trọng đến như vậy lần nào trong đời...

Cháu trai người chủ tiệm bánh thấy lạ liền hỏi: “Ông Nội! Sao ông lại niềm nở với người ăn mày bần thiu đó như vậy ạ?”

Chủ tiệm bánh giải thích: “Mặc dù đó là một người ăn mày nhưng cũng là khách hàng. Ông ấy để ăn được bánh ngọt của chúng ta đã không tiếc tiêu những đồng tiền mà phải mất một thời gian lâu lắm mới kiếm được. Thực sự là rất khó có được! Nếu ông không tự mình phục vụ ông ấy thì sao có thể xứng đáng với phần ưu ái của ông ấy dành cho chúng ta đây?”

Cháu trai lại hỏi: “Đã vậy thì sao ông Nội lại còn thu tiền của ông ấy ạ?”

Người chủ tiệm bánh nói: “Ồ, ông ấy hôm nay đến đây là khách chứ không phải là đến ăn xin đâu cháu ạ! Đương nhiên, chúng ta phải tôn trọng ông ấy chứ! Nếu như ông Nội không thu tiền của ông ấy, thì chẳng phải ông đã làm nhục ông ấy rồi sao? Nhất định phải nhớ kỹ, phải tôn trọng mỗi một khách hàng của chúng ta, cho dù đó là một người ăn mày. Bởi vì hết thảy những thứ chúng ta có đều là do khách hàng cấp cho.”

Cậu bé nghe xong có phần hiểu nên gật gật đầu.

Ông chủ tiệm bánh này chính là ông Nội của nhà kinh doanh, tỷ phú Nhật Bản – Yoshiaki Tsutsumi. Tỷ phú Tsutsumi từng nói: “Năm đó, mỗi cử động của ông Nội đối với người ăn mày đó đều khắc sâu vào trong tâm trí của tôi.”

Người xưa nói: “Lòng rộng một thước, con đường sẽ rộng một trượng”, hãy mở rộng tấm lòng đối xử với người khác! Bất luận là người mà chúng ta yêu mến hay là người mà chúng ta chán ghét, bất luận là bạn bè hay là kẻ thù, đều phải tôn trọng

họ. Đây chính là một loại dũng khí, càng là một loại trí tuệ.

“Khoan hậu đối đãi người” không những là diệu pháp tương giao tương tế, mà còn là căn bản nhân cách làm người.

3. LẤY TÂM THA THỨ ĐỐI ĐÃI NGƯỜI KHÁC

Chúng ta thường cho rằng tha thứ là làm việc tốt với người được tha thứ, giống như ‘cho phép’ họ giữ bỏ những gánh nặng tinh thần. Thực chất, tha thứ là món quà cho chính bản thân mình. Sự giận dữ và oán hận chỉ làm chúng ta càng khổ tâm hơn, mất thời gian suy nghĩ và kìm hãm sự thăng hoa trong tư tưởng. Tha thứ được cho người làm lỗi với mình là làm được việc của Tiên Thánh.

*“Con chiều chuộng vì Đời mến Đạo,
Con ôn hòa mong tạo quả duyên;
Con trong nhục mạ không phiền,
Thứ tha kẻ quấy là Tiên Thánh rồi.”⁻¹*

Đức Khổng Tử dạy hãy tha thứ cho người:

Đức Khổng Tử đã chỉ ra lòng “Nhân” là một loại lý tưởng chính trị của xã hội, và cũng là một loại nguyên tắc về đạo đức luân lý. Nội dung của “Nhân” nhấn mạnh đến sự quan tâm và yêu thương người khác. Từ đạo lý về tư tưởng “Nhân ái”, Ngài đã đề xướng lòng trung thành và tha thứ. Tư tưởng

---

1. Đức Chí Tôn, Trung Hưng Bửu Tòa, 08-6 Bính Thân (15-7-1956).

“trung-thứ” của Đức Khổng Tử đã hình thành những đức tính đẹp đẽ như tính thành thật, không dối trá, nhẫn nại, khoan dung, và dùng thiện tâm đối đãi với người. Nó có ảnh hưởng sâu rộng, và vẫn còn mang một ý nghĩa giáo dục rất thâm sâu trong xã hội ngày nay.

Đức Khổng Tử chỉ rõ:

- Dùng lòng chân thành làm căn bản – là cơ sở nền tảng đầu tiên quan trọng nhất.

Có một lần, Khổng Tử và các học trò của ông bàn luận về cách đối xử với người.

Tử Lộ nói: “Nếu người khác dùng thiện ý đối xử với con, con cũng đối xử tốt với họ; nếu họ đối xử không tốt với con, con cũng sẽ không tốt với họ.”

Khổng Tử phê bình: “Đây là cách làm của những người không có đạo đức lễ nghĩa.”

Tử Cống nói: “Nếu người khác dùng thiện ý đối xử với con, con sẽ đáp lại tốt với họ; Nếu họ không đối xử tốt với con, con sẽ chỉ dẫn cho họ theo hướng thiện.”

Khổng Tử bình luận: “Đây là cách nên làm giữa những người bạn.”

Nhan Tử nói: “Nếu người khác dùng thiện ý đối xử với con, con cũng đối xử tốt với họ; Nếu người khác không đối xử tốt với con, con vẫn dùng thiện ý đối tốt với họ, và chỉ dẫn họ theo hướng thiện.”

Khổng Tử bình luận cách này: “Đây là cách nên làm giữa

thân nhân. Nếu các con có thể mở rộng tư tưởng và đối xử với tất cả mọi người trong thiên hạ bằng lòng chân thành, thì mới thực sự là dùng thiện tâm để đối xử với người!”

• Dùng nhân nghĩa để đối đãi với người:

Nhan Tử đã hỏi thầy Khổng Tử rằng: “Thưa, con muốn đối xử với người bằng lòng “nhân từ”, thì phải làm thế nào mới có thể đạt được như vậy?” Khổng Tử trả lời: “Muốn đạt đến mức đối xử với người bằng lòng nhân từ, trước hết phải làm được chuyện tu sửa bản thân mình, không ngừng nâng cao sự tu dưỡng đạo đức của chính mình đồng thời nâng cao cả cảnh giới tư tưởng.”

*“Trong xã hội cộng đồng như thế,
Lễ thanh suy sự thể tình chung,
Tình chung non nước gánh gồng,
Hạ dân thượng cấp một lòng yêu thương.”²*

4. LẤY TÂM KHIÊM TỐN, NHÃN NHỊN ĐỐI ĐÃI CÙNG NGƯỜI

Đức Khổng Tử là người thông kim bác cổ nhưng chưa bao giờ tự nhận mình là người hiểu biết nhiều, Ngài biết rằng hiểu biết của một người chỉ là hạt cát so với kho tàng kiến thức của nhân loại.

---

2. Đức Đông Phương Chương Quản, Cơ Quan Phổ Thông Giáo Lý, 15-6 Canh Thân (26-7-1980).

- Câu chuyện “đầy mà không tràn đổ”:

Một ngày kia Đức Khổng Tử đến tham quan một ngôi miếu cổ của nước Chu và thấy một cái bình. Ngài hỏi người trông coi miếu: “Đây là bình gì?”

Người coi miếu đáp: Đây là bình dùng để tự đề tỉnh bản thân.

Đức Khổng Tử nói: “Ta từng nghe nói rằng khi cái bình này rỗng thì nó nghiêng về một góc, khi đầy nửa bình thì nó đứng thẳng, và khi đầy bình thì nó lật úp lại. Có đúng như vậy không?”

Người coi miếu đáp: “Đúng là vậy.”

Đức Khổng Tử bảo học trò đem nước lại để thử, và xác thực đúng như vậy. Ngài cảm thán mà nói rằng: “Đây chẳng phải đạo lý cái gì đầy thì cũng tràn đổ đó sao?”

Tử Lộ nói: “Thưa thầy, có phải thầy đang nói rằng con người thường giống như chiếc bình sau khi đầy nước, họ cho rằng cách nghĩ cách làm của mình là chính xác nhất, do đó bám chặt vào đó mà làm, kết quả là người đó thất bại, có phải như vậy không? Nhưng, trạng thái đầy mà không tràn đổ, có cách nào làm được như vậy không?”

Đức Khổng Tử nói: “Để giải quyết vấn đề tự đại tự mãn này, tự bản thân phải biết tiết chế bản thân mình, luôn để tâm mình thanh thản.”

Tử Lộ lại hỏi: “Muốn để tâm mình buông xuống, thì phải dùng cách nào?”

Đức Khổng Tử nói: “Người có đạo đức phẩm hạnh cao

thượng, phải bảo trì khiêm nhường kính cẩn. Người giàu sang phú quý, phải bảo trì tiết kiệm. Người có quyền cao chức trọng, phải bảo trì lấy khiêm nhường đối đãi người khác. Người có binh lực cường đại, phải bảo trì cảnh giác cẩn trọng. Người thông minh trí tuệ, phải nhắc nhở bản thân còn rất kém cỏi. Người học cao hiểu rộng tự nhắc nhở bản thân là còn rất nông cạn. Đây chính là cách tiết chế tự kỷ và buông tâm xuống.”

Vậy, có một tấm lòng quảng đại và khiêm tốn, giống như bầu trời bao phủ mọi thứ và mặt đất có thể dung chứa mọi vật, sẽ đầy mà không tràn.

- 3 nhân 8 rõ ràng là 24, vì sao lại là 23? Câu chuyện Nhan Uyên và Khổng Tử sẽ cho bạn biết tại sao như vậy.

Nhan Uyên là người ham học hỏi, tính tình tốt bụng, là một đệ tử đặc ý của Đức Khổng Tử. Một ngày nọ, trên đường đi làm, Nhan Uyên thấy một đám đông ồn ào trước cửa tiệm vải. Ngài bước đến hỏi, mới biết là đang có tranh chấp giữa người mua và người bán vải. Chỉ nghe người mua hét lớn: “3 nhân 8 là 23, sao ông cứ đòi ta 24 đồng?”

Nhan Uyên bèn đến trước mặt người mua, và nói: “Vị đại ca này, ba nhân tám là 24, sao có thể là 23 được? Anh tính sai rồi, không nên cãi lộn ầm ĩ nữa.” Người mua không phục, chỉ thẳng mặt Nhan Uyên nói: “Ai cần người phân xử? Người biết tính toán sao? Muốn phân xử chỉ có cách tìm Khổng Phu Tử, đúng hay sai hãy để ông ấy định đoạt! Đi, ta hãy tìm ông ấy để phân xử!”

“Được. Nếu Khổng Phu Tử nói anh sai, vậy xử lý sao?”, Nhan Uyên đáp. Người mua nói: “Nếu ta sai, hãy lấy đầu ta. Nhà người sai thì sao?” Nhan Uyên trả lời: “Nếu tôi sai, tôi sẽ từ quan.” Hai người đánh cuộc với nhau như thế và cùng đến gặp Khổng Tử.

Và câu trả lời của Đức Khổng Tử là “3 nhân 8 là 23 đó! Nhan Uyên, con thua rồi, lấy mũ quan xuống đem cho người ta đi!” Nhan Uyên trước giờ cũng chưa từng cãi lại sư phụ, thế là anh đành tháo mũ xuống giao cho người mua kia. Nhưng hẳn nhiên là anh ta không phục và cho rằng Đức Khổng Tử đã già rồi đâm ra hồ đồ nên không muốn theo học nữa.

Ngày hôm sau, Nhan Uyên quay lại lấy có nhà có việc muốn xin nghỉ học. Đức Khổng Tử rất rõ tâm tư Nhan Uyên, nhưng không nói gì, chỉ gật đầu đồng ý. Và trước khi từ biệt ông cũng không quên dặn dò Nhan Uyên hai câu: “Ngàn năm cổ thụ không nấu thân, sát nhân không rõ chớ động thủ.”

Trên đường về, gió thổi mây dâng, sấm rung chớp giạt, trời muốn đổ mưa to. Nhan Uyên tiến đến một cây đại thụ mục rỗng ven đường, muốn tránh mưa. Anh đột nhiên nhớ lại lời Đức Khổng Tử đã nói: “Ngàn năm cổ thụ không nấu thân”, anh nghĩ mình cũng nên tránh xa cái cây này, vừa rời đi, một tiếng sét đã đánh tan cây cổ thụ kia.

Nhan Uyên kinh ngạc: “Câu đầu sư phụ nói đã ứng nghiệm sao! Chẳng lẽ ta còn có thể sát nhân ư?” Khi về tới nhà thì trời cũng đã khuya. Không muốn kinh động người nhà, Nhan Uyên

dùng bảo kiếm mang theo bên người để đẩy chốt cửa phòng nơi thê tử của anh đang ngủ. Đến bên giường, Nhan Uyên vô cùng tức giận khi thấy đến hai người đắp chung chăn, bèn giờ kiếm định chém, lại nghĩ đến câu nói thứ hai của thầy mình: “Sát nhân không rõ chớ động thủ”, bèn đốt đèn lên xem, hóa ra một người là thê tử, người kia là muội muội của anh.

Ngày hôm sau, Nhan Uyên quay trở lại, thấy Đức Khổng Tử, liền quỳ xuống nói: “Su phụ, hai câu người nói đã cứu ba người là con, vợ con và muội muội của con đó! Sao người lại biết trước chuyện sẽ xảy ra vậy?” Đức Khổng Tử đỡ Nhan Uyên dậy và nói: “Ngày hôm qua thời tiết khô nóng, đoán chừng sẽ có cơn dông, nên ta nhắc nhở con: “Ngàn năm cổ thụ không nấu thân”, con lại mang khí bực trong người, trên thân đeo bảo kiếm, cho nên ta khuyên con “Sát nhân không rõ chớ động thủ!””

Nhan Uyên vừa vái lạy vừa nói: “Su phụ liệu sự như thần, đệ tử mười phần kính nể!” Đức Khổng Tử lại nói tiếp: “Ta biết rõ con xin phép về nhà nghỉ là mượn cớ, thật ra cho rằng ta đã già nên hồ đồ rồi, không muốn học ta nữa. Con nghĩ xem, ta nói ba nhân tám bằng 23 là đúng, con thua, bất quá là thua cái mũ quan kia, nếu ta nói ba nhân tám bằng 24 mới đúng, người mua kia thua, đây là một mạng người đó! Vậy con nói xem, chức vị quan trọng hay mạng người quan trọng hơn?”

Nhan Uyên bỗng nhiên tỉnh ngộ, quỳ gối trước mặt Đức Khổng Tử mà thưa: “Su phụ trọng đại nghĩa coi nhẹ tiểu tiết, đệ

tử còn tưởng rằng Sư phụ vì lớn tuổi mà thiếu minh mắt, đệ tử hổ thẹn vạn phần!” Từ đó về sau, Nhan Uyên không rời sư phụ.

Câu chuyện này gợi cho chúng ta nhớ đến một lời dạy của người xưa: “Lùi một bước biển rộng trời trong”; Đúng như vậy, đôi khi chúng ta tranh đấu giành được điều chúng ta cho là lẽ phải, nhưng điều mất đi có lẽ còn quan trọng hơn. Và nếu chúng ta biết nhường nhịn và lắng nghe thì có lẽ sẽ học hỏi được nhiều điều hơn. Hãy luôn luôn phân rõ sự tình nặng nhẹ. Đừng gắng sức tranh giành, rồi sau hối hận cũng không kịp!

Đời sau truy tặng Nhan Hồi là Uyển Quốc Công, phối hưởng với Đức Khổng Tử khi cúng tế và được tôn là Phục Thánh, một trong Tứ Thánh của Nho giáo, gọi là Phục Thánh Nhan Tử.

Đức Vạn Hạnh Thiền Sư dạy:

“Thật vậy, trong tám thân tứ đại mỗi người hằng ngày đã diễn ra không biết bao nhiêu lần thắng và thua, nhưng có mấy ai để ý, đến chừng nào sự kiện tồi tệ nhục nhã rồi mới hay rằng mình đã thua, còn quanh mình lúc nào cũng vẫn cho rằng mình thắng.

Chư đạo hữu thử nghĩ kỹ mà xem: một người tướng có thể cầm binh thắng năm mươi trận, nhưng họ vẫn thua khi trở về gia đình bị lụy vì tình làm khổ vợ khổ con.

Một nhà ngoại giao có thể thắng nhiều nước cờ trên trường quốc tế, nhưng khi không dẫn cơn nóng giận, họ sẽ thua một đứa nhỏ đánh giày.

Một quan tể tướng trong triều đình, họ có thể thắng hằng

ngày trên trường quốc sự, nhưng nếu họ vô độ lượng trong lúc vui say tửu nhục, họ cũng phải thua nửa lít nước trong.

Trong giới tu hành cũng thế. Một người giáo sĩ truyền đạo, có thể hùng biện diễn thuyết thắng thế trước muôn người, nhưng họ đành phải thua một phút nổi sân buông lờn khiếm nhã.”⁻³

• Nhu hòa, nhã nhặn: Pháp đối đãi cư xử thành công trong nghệ thuật ứng thế.

Trong pháp ứng xử, tính nhu hòa mềm dẻo sẽ khắc phục được tính thô cứng. Nước do có bản chất nhu nhuyễn mà thành tựu được năng lực xuyên thủng tảng đá to cứng. Thế nên, trong cuộc sống, nếu chúng ta biết ứng dụng tính nhu hòa, an nhẫn để đối đãi thì tất cả mọi khó khăn trở ngại đều có thể hóa giải dễ dàng. Hiện nay, pháp quản lý tuyệt vời vẫn là trực diện quản lý bản chất tâm của chính mình. Bản chất tâm của chính mình nếu quản lý được trọn vẹn chu đáo từ hạnh đức từ bi, nhu hòa, nhẫn nại, khiêm tốn cho đến “nhân ngã nhất như” – mình và người là một, thì đó chính là pháp quản lý cao đỉnh nhất.

Tuy nhiên, dù với tâm chân thành muốn khoan hậu, hòa hợp với người, nhưng sự đối đãi lúc nào cũng vô cùng, khó lòng vừa ý tất cả người trên mọi phương diện, bởi chúng sanh căn trí vô lượng, tâm tánh cũng muôn màu muôn vẻ và tâm thái trong từng lúc cũng vô chừng. Do vậy, bên cạnh sự chân thành, lòng từ ái thì cần có trí sáng suốt để lượng định hoàn

---

3. Đức Vạn Hạnh Thiền Sư, Minh Lý Thánh Hội, 06-10 Nhâm Tý (11-11-1972)

cảnh, tâm tánh con người từng thời điểm mà đối đãi, ứng xử và dũng cảm đối diện để vừa thành tựu đắc nhân tâm vừa giúp người tiến bộ; không tạo điều kiện cho người tạo thêm nghiệp xấu. Điều này đã được Đức Lý Giáo Tông dạy:

(...) Cơ quan là thân cây, mà mỗi chức vụ nhân viên đều là nhánh lá. Đất vun bồi cho thân phát triển, nếu nhánh lá bị sâu rầy cắn phá thì không chỉ riêng nhánh lá bị tổn thương mà làm hại cho toàn thân cây. Do đó, chư đệ muội hãy lấy tình thương mà cải tậ cho nhau. Phải sửa đổi cho nhau, đừng vì sợ khổ đả mà tránh né nhiệm vụ mà cho đó là thượng sách. ⁴

TẠM KẾT

- Aristotle đã nói: “Nên đối đãi với người khác như là chúng ta mong muốn họ đối đãi với mình.”

- Đức Phật dạy: “Người khác đối xử với bạn thế nào, đó là nghiệp của họ. Bạn đối xử với người khác thế nào, đó là nghiệp của bạn.”

- Đức Khổng Thánh, tại Thánh tịnh Kim Thành Long, ngày 12-10 năm Đại Đạo thứ 33 dạy:

“Nầy chư môn đệ! Thánh triết hiền xưa đã thốt rằng: “Bờ cao là hang, hang sâu là gò.” Tại sao vậy chư môn đệ?... Thánh Sư

---

4. Đức Giáo Tông Vô Vi Đại Đạo, Cơ Quan Phổ Thông Giáo Lý, 22-01 Bình Dân (02-3-1986).

nhận thấy rằng: trên đời này, đối với thời đại hiện kim, cuộc đời hầu như chìm đắm trong khi vật chất văn minh cùng khắp. Cũng do đó, mà tranh tụng từ lời ăn tiếng nói, chốn đứng chỗ ngồi, tranh từ vật chất đến tinh thần, tức nhiên đã đào sẵn hang sâu sắp chôn vùi nhân loại. Mà hơn loại vẫn lãnh đạm thờ ơ, không cải hối là biết yêu thương, cứ mãi miết tư kỷ bản thân không diệt nổi bản ngã tự ái, tự tôn, tự đại. Cũng vì vậy mà giờ đây Thầy mở quốc đạo Cao Đài tại một xứ nhỏ nhen nhưng biết phụng kính Đấng Cha lành. Ấu cũng là hữu hạnh thay cho nòi giống Rồng Tiên. (...)

Này chư môn đệ đàn trung! Thánh Sư tử dụ như hiện giờ đây nếu những môn đệ ăn sung mặc sướng, giàu có, song cũng là một tai họa hiểm nguy, xúi giục lòng kẻ tham lam đến chỗ tội lỗi và càng tội lỗi.

Đó cũng chẳng phải kẻ tham lam có tội trọn vẹn, bởi môn đệ khoe khoang, thúc lòng dục vọng một ngày một thêm lên, đó là đúng với câu: “Bờ cao là hang” vậy.

Lẽ thứ hai là chư môn đệ vừa đủ ăn đủ mặc không se sua ra ngoài thế gian thì có ai chú ý cướp bóc lãng lòn, đúng với câu: “Hang sâu là gò” vậy.”

Học lời dạy của các bậc Thánh nhân, các Đấng Thiêng Liêng, chúng ta hiểu rằng: Là Người học đạo luôn luôn phải thể hiện lòng chân thành, đức độ khoan dung đối đãi cùng người, lấy tình thương ban bố khắp mọi nơi, dụng đức khiêm tốn làm phương tiện dìu dẫn người đời vào đường chân thiện mỹ.